

Радутний О. Е.,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
доцент кафедри кримінального права № 1
доктор філософії в галузі права, доцент
(ідентифікатор ORCID orcid.org/0000-0002-6521-3977
Researcher ID: E-6683-2015)

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ОБІГОМ КРИПТОВАЛЮТ: ВІД ІЛЮЗІЇ ДО ФАКТУ

Вже сьогодні кримінально-правова охорона суспільних відносин, пов'язаних з обігом криптовалюти, не є ілюзією, але є фактом.

Так, зокрема, належну кримінально-правову оцінку може одержати посягання на життя людини з метою протиправного отримання унікального коду (програми) від криптовалютного гаманця (п.п. 6, 11 ч. 2 ст. 115 КК України), або з тією самою метою посягання на здоров'я його власника (ст.ст. 121, 122, 125 КК України), примушування останнього вчинити інші дії щодо обігу криптовалюти, які суперечать його волі (ст.127 КК України), вимагання (ст. 189 КК України), шахрайство (ст. 190 КК України) тощо.

В тому випадку, коли криптовалюта є засобом вчинення злочину, відповідальність може наставати, наприклад, за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади (ч. 2 ст. 110-2 КК України), або за перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача (ст. 157 КК України), або у випадку криптовалютного майнінгу (видобування, від англ. *mining* – видобуток корисних копалин – діяльність з підтримки розподіленої платформи і створення нових блоків з можливістю отримати винагороду в формі емітованої валюти і комісійних зборів у певних криптовалютах на рахунок безпосередньої підтримки роботи всієї системи) та якщо останній пов'язаний з певним кримінальним правопорушенням – за викрадення електричної енергії шляхом її самовільного використання (ст. 188-1 КК України) тощо.

Таким чином, навіть своїми традиційними нормами кримінальне право вже сьогодні без будь-яких змін та доповнень здатне певною мірою реагувати на новітні виклики, пов'язані з обігом криптовалюти, що доводить тезу про неілюзорність відповідних кримінально-правових відносин охорони, регулювання та запобігання. Такий стан речей жодною мірою не виключає й можливості подальшого розвитку кримінального права, галузевого та міжгалузевого законодавства.

Отже, питання йде про перспективу у зазначеному напрямку. Але при цьому слід зважити на наступне.

Насправді, за своєю сутністю будь-яка держава не може бути прибічником появи та розвитку криптовалют у нинішньому їх вигляді. В якості ініціативи знизу вони підривають звичний порядок взаємовідносин між державою, з одного боку, та людиною і суспільством, з іншого боку. З появою криптовалют та поширенням їх обігу держава втрачає можливість контролю над засобами платежу, в тому числі над емісією грошей, впливу на економічні, політичні та інші відносини, зокрема, можливість регулювати їх у так званому штучному ручному режимі. Жодній державі чи пануючому класу це вкрай не сподобається.

І якщо б всі або більшість впливових держав відреагували на появу криптовалют однаково, узгоджено та у спосіб одностайної заборони, то у відповідних нормативних актах зарубіжних країн та КК України просто з'явилася би стаття під умовним номером 203-3 та умовною назвою «Дії з криптовалютою», аналогічно до того, як це мало місце щодо ст. 203-2 («Заняття гральним бізнесом») КК України на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства про заборону грального бізнесу в Україні» № 2852-VI від 22.12.2010 р. у розвиток положень Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» № 1334-VI від 15.05.2009 р.

Тоді кримінальне право розвивалося би тільки у напрямку боротьби з будь-якою діяльністю, пов'язаною з криптовалютами. Його ефективність стала би в один рядок з протистоянням таким явищам, що супроводжують всю історію людства, як крадіжка, вбивство, корупція тощо. На цей важливий напрямок з більшим, або меншим успіхом витрачалися би державні кошти, створювалися нові підрозділи, окремі представники

яких наживалися би на вічному протистоянні між бажанням та заборонаю, створювали би відповідні дахи над незаконною діяльністю, бадьоро звітувалися тощо. Криптовалюту вдалося би остаточно знищити, якби відмовитися від використання електричної енергії та мережі Інтернет, але на це ніхто не пішов би.

Але історія вже повернула за інший ріг. Інтрига полягає у тому, що відразу виявилися настільки просякнуті ідеєю громадянського суспільства державні уряди, які дійсно підтримали ідею криптовалют і взялися до її розвитку та запровадження. З цього моменту точка неповернення була остаточно пройдена. За таких умов кожний, хто відтепер спробує забороняти криптовалюту або вести боротьбу з ними, залишиться на узбіччі економічного, науково-технічного та іншого розвитку. Справжньою ілюзією у сучасному глобалізованому світі є хибне уявлення про можливість залишитися осторонь процесів, пов'язаних з криптовалютами.

Дуже схожі на анахронізми закиди про те, що криптовалюти використовують злочинці, доволі легко та цілком очікувано розбиваються контраргументами про аналогічне використання правопорушниками доларів США, національних валют, зброї, комп'ютерної техніки та, навіть, предметів побуту, які не спадає на думку забороняти.

Таким чином, перспектива щодо криптовалют полягає у тому, якби державі спромогтися очолити цей процес та, за можливості, взяти його під власний контроль, що, з свого боку, входить у системне протиріччя з ключовою ідеєю блокчейну про децентралізацію розподілу та обробки будь-якої інформації та транзакцій.

Наразі в питаннях регулювання відносин, пов'язаних з обігом криптовалют, але й не тільки з їх приводу, державі слід поступово позбуватися застарілих поглядів про меншовартість інтересів окремої людини або суспільства по відношенню до інтересів держави, хоча на всіх рівнях декларативно й проголошується протилежне.

Численні міжнародні та національні нормативні акти, а так само рішення з практики ЄСПЛ, покладають на державу певні негативні обов'язки (напр., утримуватися від конкретних дій), позитивні обов'язки (зокрема, вчинювати конкретні дії або надавати гарантії недопущення небажаної поведінки)

та процесуальні обов'язки (в тому числі щодо дотримання певної процедури), у зв'язку з невиконанням яких вона може визнаватися учасником правопорушення (наприклад, у справі «A. v. United Kingdom» 1998 р.) та(або) суб'єктом відповідальності (напр., виплата компенсації фізичній особі за рішенням ЄСПЛ).

Держава, як суверенна правова особа, обсяг поняття якої не співпадає з поняттям звичайної юридичної особи, навіть повинна зводити до можливості нести не тільки певну юридичну (цивільну, адміністративну тощо), але й кримінальну (або квазікримінальну) відповідальність по відношенню до окремого громадянина або суспільства у цілому, і, як один з перших кроків у цьому напрямку, виключити з ч. 1 ст. 96-4 КК України вказівку про свою недоторканість («... заходи кримінально-правового характеру, у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 96-3 цього Кодексу, можуть бути застосовані судом до підприємства, установи чи організації, крім державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, організацій, створених ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного чи місцевого бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також міжнародних організацій») та подібні йї.

В наш час жорсткий етатистський підхід поступово стає виглядати дикунським з огляду на вищезгадану практику ЄСПЛ та схвалений Співтовариством демократій Сеульський план дій А/57/618 від 19 листопада 2002 р., в якому сформульовані основні елементи представницької демократії та комплекс заходів щодо її заохочення. Але у кримінальному праві паростки ідеї відповідальності держави тільки починають обговорюватися.

Між тим, більшістю міжнародної правової спільноти за державою вже не визнається право на необмежену владу робити зі своїм народом все, що їй заманеться, нав'язувати йому таку свою волю, яка гальмує розвиток суспільних відносин та науково-технічний прогрес.

Отже, не має іншого вибору у сучасної правової держави, ніж належним чином інтегруватися у суспільні відносини, які пов'язані з обігом криптовалют.

Таким чином, повноцінне регулювання діяльності, пов'язаної з обігом криптовалют, є безальтернативним фактом найближчого майбутнього і повинне повною мірою відбутися на рівні цивільного, господарського, фінансового та інших галузей права, на підґрунті чого у межах кримінально-правових відносин з'явиться можливість здійснення охоронної та превентивної функцій не тільки на підставі чинних традиційних норм, але й в обережний розвиток вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність.

Львівський державний університет
внутрішніх справ

IV Львівський форум
кримінальної юстиції
«Кримінальна юстиція:
quo vadis?»

*Збірка тез
міжнародної
науково-практичної конференції*

Львів
2018

УДК 343.1+343.2/.7(06)
К 82

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
вченою радою факультету № 1 ІПФПНП
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 17 жовтня 2018 року № 3)

У к л а д а ч і :

Т. І. Созанський, перший проректор ЛьвДУВС, кандидат юридичних наук, доцент;

І. Б. Газдайка-Василишин, доцент кафедри кримінального права і кримінології ЛьвДУВС, кандидат юридичних наук, доцент

К82 IV Львівський форум кримінальної юстиції «Кримінальна юстиція: quo vadis?»: збірка тез міжнародної науково-практичної конференції. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 168 с.

Збірка містить матеріали доповідей та повідомлень учасників IV Львівського форуму кримінальної юстиції «Кримінальна юстиція: quo vadis?», проведеного 20–22 вересня 2018 року у місті Львові за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні. Видання охоплює авторські позиції наукових та практичних працівників за такими напрямками:

- гарантії рівності прав, обов'язків та можливостей за кримінальним правом України;
- гендерно обумовлене насильство: ключові напрями реформування національного кримінального права;
- новели КПК України – прогрес чи регрес?;
- «штучний інтелект», «криптовалюти» (статус, механізм регулювання, кримінально-правова охорона) – ілюзія чи перспектива?

УДК 343.1+343.2/.7(06)

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2018

Зміст

Богданович Н. А. ВОПРОСЫ РЕАЛИЗАЦИИ ПРИНЦИПА «ПРЕЗУМПЦИЯ НЕВИНОВНОСТИ» ПРИ ПРЕКРАЩЕНИИ ПРОИЗВОДСТВА ПО УГОЛОВНОМУ ДЕЛУ ЛИБО УГОЛОВНОГО ПРЕСЛЕДОВАНИЯ ПО НЕРЕАБИЛИТИРУЮЩИМ ОСНОВАНИЯМ, СВЯЗАННЫМ С ОСВОБОЖДЕНИЕМ ЛИЦА ОТ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ.....	7
Бориславський Р. А. ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ПОНЯТТЯ ТА ЗАСОБИ.....	11
Броневицька О. М. ФАЗОВА МОДЕЛЬ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ІНТЕРВ'Ю.....	14
Бурда С. Я. КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИПРАВЛЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ.....	17
Гавгун С. Р. ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю ТА ДОПИТ: СПІВВІДНОШЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ.....	20
Газдайка-Василишин І. Б., Созанський Т. І. НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОЇ НОВЕЛИ.....	24
Гапчич В. О. КРИПТОВАЛЮТА: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС.....	28
Гацелюк В. О. НЕЗАКОННЕ ПЕРЕТИНАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ ОСОБОЮ, ЯКІЙ ЗАБОРОНЕНО В'ЇЗД В УКРАЇНУ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯННЯ.....	33
Гловюк І. В. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	36
Гопончук В. В. ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНІ ЗАКЛИКИ» У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ....	42

Городецька М. С. ЩОДО ПОЗБАВЛЕННЯ ПРОКУРАТУРИ ФУНКЦІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	45
Горпинюк О. П. ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВ В КОНТЕКСТІ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	47
Дудоров О. О., Письменський Є. О. СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ОХОРОНИ СЕКСУАЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	52
Загинець Зоя, Кваша Оксана ОКРЕМІ ПРОЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ОЗНАК СУБ'ЄКТА НЕЗАКОННОГО ЗБАГАЧЕННЯ (СТ. 368-2 КК УКРАЇНИ).....	57
Зеленов Г. М. НОВЕЛИ КПК УКРАЇНИ, СПРЯМОВАНІ НА УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ.....	62
Калужна Оксана ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПОЗА КРИМІНАЛЬНИМИ ПРОВАДЖЕННЯМИ ПОТРЕБУЄ ПИЛЬНОЇ УВАГИ ЮРИДИЧНОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ.....	68
Канюка І. М. ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧИМІСТЬ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	76
Карчевський М. В. ЧИ МОЖЕ СУЧАСНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ ЗАКОН БУТИ ТЕХНОЛОГІЧНО НЕЙТРАЛЬНИМ?.....	78
Кваша Р. С. ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ПОДІЛУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПОЗИТИВНУ ТА НЕГАТИВНУ.....	89
Ключко Р. Н., Третьяков Г. М. ОБЩЕСТВЕННАЯ ОПАСНОСТЬ ПРЕСТУПЛЕНИЙ, СОВЕРШАЕМЫХ ПОСРЕДСТВОМ ИНФОРМАЦИОННОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ.....	93
Конопельський В. Я. ПРОБАЦІЙНІ ПРОГРАМИ ЯК ЗАХІД ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ.....	97
Криворучко І. О. ВИЗНАННЯ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРОРИСТИЧНОЮ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	101

Лащук Н. Р. КОНЦЕПЦІЯ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПУБЛІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОЗНАК, ЯКІ ОБТЯЖУЮТЬ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ВЛАСНІСТЬ.....	105
Лисаченко С. Л. ОТРИМАННЯ ЗРАЗКІВ ПОЧЕРКУ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ОТРИМАННЯ ВІДОМОСТЕЙ ВІД ОСОБИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	110
Лоскутов Т. О. ЩОДО НЕВІДПОВІДНОСТІ ПРЕДМЕТУ РЕГУЛЮВАННЯ КПК УКРАЇНИ ТА ПРЕДМЕТУ РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ЧАСТИНІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА РОЗУМНІ СТРОКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	112
Луцик В. В. PEASE МОДЕЛЬ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ІНТЕРВ'Ю.....	114
Максимович Р. Л. НОРМИ ПРО ПОСЯГАННЯ НА ВЛАСНІСТЬ.....	116
Марчук В. В. О РЕАЛИЗАЦИИ ПРИНЦИПА РАВЕНСТВА В ПРАВООТВОРЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ И ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ.....	120
Маслак Н. В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ВИКЛИКИ.....	125
Навроцька В. В. ВІДМОВА ПРОКУРОРА ВІД ПІДТРИМАННЯ ПУБЛІЧНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ У РАЗІ СТВОРЕННЯ ГРУПИ ПРОКУРОРІВ.....	130
Навроцький В. О. МОДЕЛЬ РОЗДІЛУ «ПОСЯГАННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ» ПРОЕКТОВАНОГО КПП: ПОНЯТТЯ «РОЗКРАДАННЯ ЧУЖОГО МАЙНА»: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ ТА МАЙБУТНЄ.....	134
Пасєка О. Ф. ОКЕРМІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДИВЕРСІЮ У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	142
Радутний О. Е. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ОБІГОМ КРИПТОВАЛЮТ: ВІД ІЛЮЗІЇ ДО ФАКТУ.....	147

Садова Т. В.	
ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА АНГЛІЇ.....	151
Телефанко Б. М.	
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЗАСУДЖЕНОГО.....	156
Хилюк С. В.	
ПРИНЦИП РІВНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ В СВІТЛІ СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	160
Шаблистий В. В.	
ЯК ОДНА З КЛЮЧОВИХ РЕФОРМ НАЦІОНАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЩОДО ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА ВІДБУЛАСЯ БЕЗ ВЧЕНИХ-КРИМІНАЛІСТІВ.....	164

Укладачі:

Тарас Іванович Созанський,
кандидат юридичних наук, доцент;
Ірина Богданівна Газдайка-Василишин,
кандидат юридичних наук, доцент

IV Львівський форум
кримінальної юстиції
«Кримінальна юстиція: quo vadis?»

Збірка тез
міжнародної
науково-практичної конференції

Опубліковано в авторській редакції

Макетування Г. Я. Шушняк

Підписано до видання 27.12.2018 р.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.